

UČITI ZA SVET, V KATEREM ŽELIMO ŽIVETI

Priročnik za izobraževalce za
doseganje ciljev trajnostnega razvoja

Naslov: Učiti za svet, v katerem želimo živeti

Podnaslov: Priročnik za izobraževalce za doseganje ciljev trajnostnega razvoja (CTR 2, 5 in 6)

Avtorica: Patricija Vrtič

Vir grafik: Canva

Izdajatelj: Humanitarno društvo ADRA Slovenija

Kraj izida: Ljubljana, Slovenija

Datum izida: oktober 2025

Dostopno prek: <https://adra.si/wp-content/uploads/2025/10/ADRA-prirocnik-Uciti-za-svet-v-katerem-zelimo-ziveti.pdf>

www.adra.si

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID [252390403](#)

ISBN 978-961-90856-2-2 (PDF)

Priročnik je pripravilo **Humanitarno društvo ADRA Slovenija** in je nastal v sklopu projekta **Z globalnim učenjem do globalnih ciljev II**. Projekt *Z globalnim učenjem do globalnih ciljev II*, skupaj s partnerji, izvaja [SLOGA](#), platforma nevladnih organizacij za razvoj, globalno učenje in humanitarno pomoč. Sofinancira ga [Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve](#). Izražena vsebina je v izključni odgovornosti avtorice in ne odraža stališč Vlade Republike Slovenije..

O gradivu

Pred vami je priročnik ***Učiti za svet, v katerem želimo živeti***. Priročnik za izobraževalce za doseganje ciljev trajnostnega razvoja (CTR 2, 5 in 6), praktično orodje za izobraževalce, ki želijo svoje programe obogatiti z vsebinami globalnega učenja in ciljev trajnostnega razvoja. Namenjen je tako učiteljem v formalnem izobraževanju kot tudi mentorjem, mladinskim delavcem, trenerjem, vodjem delavnic ter vsem, ki delujejo na področju neformalnega in priložnostnega učenja.

Gradivo je zasnovano kot podpora pri oblikovanju učnih ur, projektov in dejavnosti, ki udeležence spodbujajo k razumevanju globalnih izzivov in k iskanju rešitev za pravičnejši in trajnosten svet.

Priročnik izhaja iz Agende 2030 in ciljev trajnostnega razvoja (CTR), pri čemer so posebej izpostavljeni CTR 2 – Odpraviti lakoto, CTR 5 – Doseči enakost spolov in CTR 6 – Zagotoviti dostop do vode in sanitarnih storitev za vse. Ti cilji so med seboj močno prepleteni. Prehranska varnost, enakost spolov in dostop do čiste vode so neločljivo povezani z zdravjem, okoljem, dostojanstvom ter kakovostjo življenja. Zato tudi dejavnosti v priročniku niso usmerjene le v posamezen cilj, temveč spodbujajo razumevanje medsebojnih povezav med različnimi področji trajnostnega razvoja.

Gradivo združuje teoretične osnove in praktične pristope, ki izobraževalcem omogočajo poglobljeno razumevanje vsebin in hkrati ponujajo konkretne načine za njihovo uporabo v učnem procesu.

Priročnik *Učiti za svet, v katerem želimo živeti* vključuje:

- uvodne razlage ključnih pojmov, povezanih z globalnim učenjem in trajnostnim razvojem,
- praktične ideje za delavnice in skupinsko delo,
- in priporočene vire ter gradiva za dodatno poglobljanje znanja.

Zasnova priročnika temelji na prepričanju, da učenje postane resnično učinkovito, ko vključuje izkušnjo, refleksijo in povezovanje znanja z resničnim svetom. Namen gradiva je zato spodbuditi izobraževalce, da ustvarjajo učna okolja, v katerih se prepletata kritično mišljenje in aktivno delovanje za pozitivne družbene spremembe.

Vsebina priročnika je razdeljena v več medsebojno povezanih poglavij. Uvodni del ponuja teoretični okvir o Agendi 2030, ciljih trajnostnega razvoja in globalnem učenju. Sledijo sklopi, posvečeni posameznim ciljem (CTR 2, 5 in 6), v katerem so predstavljeni ključni izzivi, primeri dobrih praks in predlogi dejavnosti, ki spodbujajo razumevanje medsebojnih vplivov. Zaključni del vsebuje zbirko virov, gradiv in pripomočkov, ki lahko izobraževalcem služijo kot navdih pri nadaljnjem delu.

Priročnik tako ni le zbirka učnih vsebin, temveč vabilo k sodelovanju, ustvarjalnosti in refleksiji o vlogi izobraževanja pri soustvarjanju pravičnejše, mirnejše ter bolj trajnostne prihodnosti za vse ljudi in za naš planet.

Priročnik je nastal v sklopu aktivnosti ADRA Slovenija ob Evropskem tednu trajnostnega razvoja 2025. Ta je del širšega evropskega gibanja, ki se osredotoča na izvajanje Agende 2030. S svojim raznolikim programom in vključujočim pristopom dokazuje, da lahko prav na lokalni ravni nastajajo spremembe, ki prispevajo k globalnim ciljem. Pobuda tako vsako leto znova opominja, da trajnost ni le načelo, temveč način življenja, ki ga soustvarjamo vsi.

Humanitarno društvo ADRA Slovenija in globalno učenje

ADRA Slovenija je del mednarodne mreže ADRA, ki deluje v več kot 120 državah sveta. V središču njenega delovanja sta solidarnost in sočutje, izražena skozi konkretne projekte pomoči, razvojnega sodelovanja in izobraževanja. Poleg humanitarne pomoči ob naravnih nesrečah in krizah ADRA Slovenija že vrsto let razvija ter izvaja programe, ki prispevajo k globalni pravičnosti, odgovornosti in trajnostnemu razvoju.

Na področju globalnega učenja ADRA Slovenija povezuje svoje izkušnje iz terenskega dela z izobraževalnim pristopom, ki spodbuja razumevanje medsebojne povezanosti sveta in vloge posameznika v njem. Z različnimi projekti in pobudami omogoča izobraževalcem, mladim in skupnostim, da razmišljajo o globalnih izzivih ter razvijajo kompetence za odgovorno delovanje.

Delovanje ADRA Slovenija na področju globalnega učenja vključuje:

- **delavnice globalnega učenja za otroke, mlade in odrasle;**
- **usposabljanja in delavnice za izobraževalce,** mladinske voditelje in druge strokovne delavce;
- **razvoj izobraževalnih gradiv in priročnikov,** ki ponujajo praktične pristope za delo z otroki, mladimi in odraslimi;
- **kampanje ozaveščanja,** ki povezujejo lokalne skupnosti z globalnimi vprašanji;
- ter **sodelovanje v nacionalnih in mednarodnih mrežah,** ki krepijo kakovost in vidnost globalnega učenja.

Z izvajanjem globalnega učenja ADRA Slovenija pomaga graditi most med lokalnim in globalnim delovanjem. Spodbuja posameznike in skupnosti, da se zavedajo svoje vloge v globalnem kontekstu, ter da s konkretnimi dejanji prispevajo k pravičnejši in trajnostni prihodnosti. Pri tem izhaja iz vrednot sočutja, spoštovanja in sodelovanja, ki so jedro njenega humanitarnega poslanstva.

Več na www.adra.si

O projektu Z globalnim učenjem do globalnih ciljev II

Platforma SLOGA, skupaj s partnerji projekta Zvezo prijateljev mladine Slovenije in Svetilko d.o.o., ter številnimi nevladnimi organizacijami kot konzorcijskimi partnerji, izvaja projekt ***Z globalnim učenjem do globalnih ciljev II***, ki se osredotoča za na slovensko strokovno javnost. Konzorcijski partner projekta je tudi Humanitarno društvo ADRA Slovenija.

Projekt naslavlja strokovne delavce na področju vzgoje in izobraževanja, vključno z izobraževalci ter vzgojitelji v neformalnem sektorju in izobraževalci odraslih. Poteka od aprila 2023 do oktobra 2025.

Aktivnosti s poudarkom na varovanju okolja, enakosti spolov in ciljih trajnostnega razvoja, bodo prispevale k ozaveščenosti ter usposobljenosti izobraževalcev in jih opremile z gradivi za izvajanje aktivnosti globalnega učenja.

Projekt se primarno osredotoča na uresničevanje podcilja 4.7 Agende 2030 za trajnostni razvoj, pripomogel pa bo tudi k doseganju ciljev CTR 12.8, CTR 13.3 in CTR 5.

Projekt sofinancira Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije.

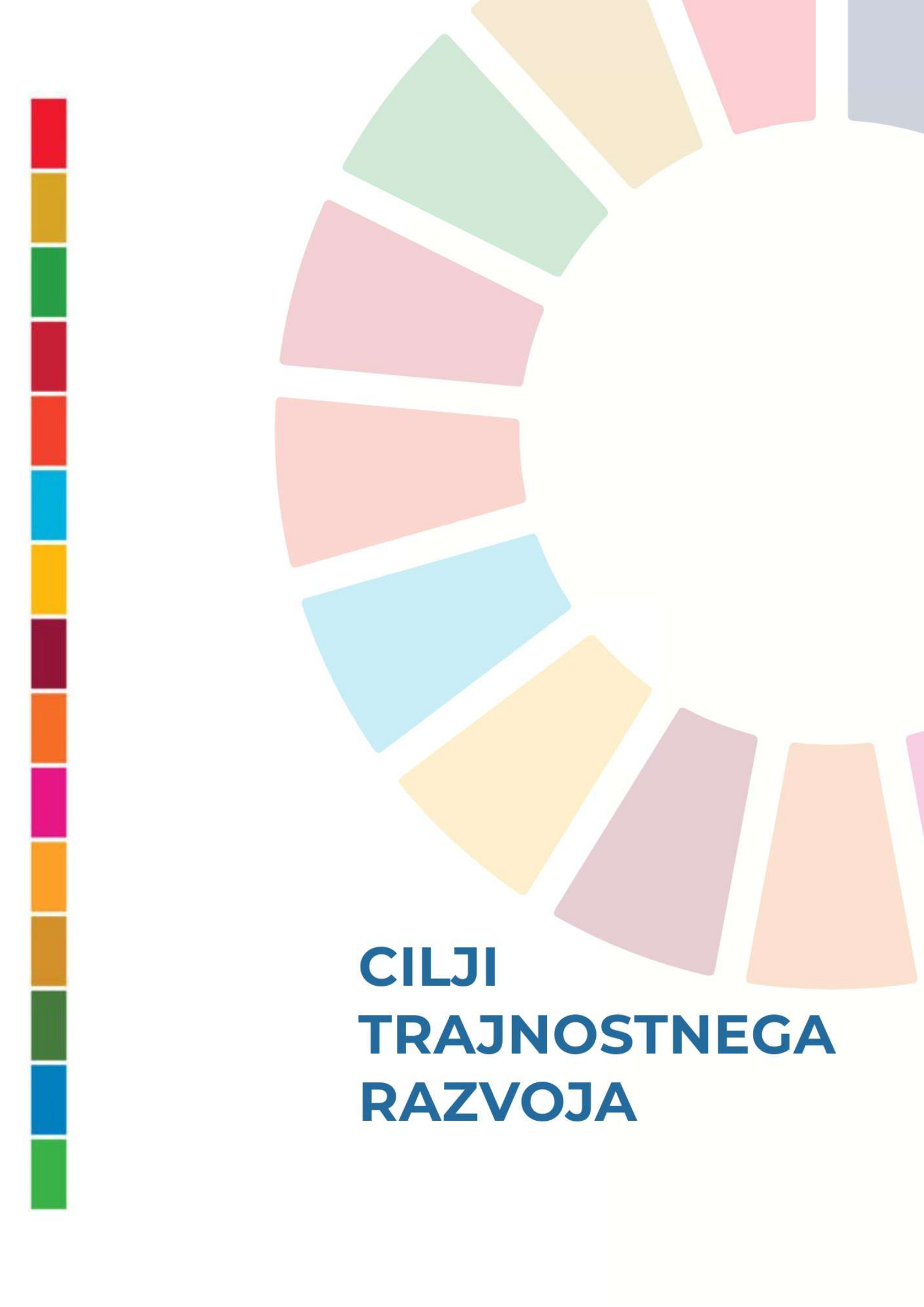
Več na spletni strani:

www.sloga-platform.org/projekti/z-globalnim-ucenjem-do-globalnih-ciljev-ii/

KAZALO

1. Agenda 2030 za trajnostni razvoj do leta 2030.....	6
1.1. Cilji trajnostnega razvoja	8
1.2. Pet stebrov ciljev trajnostnega razvoja	10
2. Evropski teden trajnostnega razvoja	13
3. Globalno učenje	15
3.1. Povezanost globalnega učenja, izobraževanja za trajnostni razvoj in državljanske vzgoje	18
4. Cilj št. 2: Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo.....	20
4.1. Podcilji CTR 2	22
4.2. Prehranska varnost in globalno učenje	24
4.3. Ideje za aktivnosti	25
5. Cilj št. 5: Doseči enakost spolov ter krepi vlogo vseh žensk in deklic	29
5.1. Podcilji CTR 5	33
5.2. Enakost spolov in globalno učenje.....	34
5.3. Ideje za aktivnosti	36
6. Cilj št. 6: Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri.....	39
6.1. Podcilji CTR 6	42
6.2. Čista voda in urejene sanitarije ter globalno učenje.....	43
6.3. Ideje za aktivnosti	45
7. Viri, literatura in gradiva za globlje preučevanje	49

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

1. Agenda 2030 za trajnostni razvoj do leta 2030

Septembra 2015 so države članice Organizacije združenih narodov soglasno sprejele Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030, skupni načrt za svet brez revščine, neenakosti in krivic ter za zaščito planeta, na katerem vsi živimo. Gre za vizijo prihodnosti, v kateri vsi ljudje lahko živijo dostojno življenje v miru, blaginji in znotraj planetarnih omejitev.

Agenda je univerzalna in zavezujoča za vse države. Spodbuja ukrepe na petih ključnih področjih, ki so: ljudje, planet, napredek, mir in partnerstvo. Temelji na vladavini prava in človekovih pravicah ter uvaja načelo, da nikogar ne pustimo ob strani.

Agenda vsebuje tudi cilje trajnostnega razvoja (CTR). Ti predstavljajo kompas za skupno prihodnost. Sestavlja jih 17 medsebojno povezanih ciljev, ki pokrivajo tri razsežnosti trajnostnega razvoja: okoljsko, družbeno in gospodarsko.

Vsak cilj ima pod seboj več podciljev (skupaj jih je 169), ki določajo konkretne korake in kazalnike za spremljanje napredka. Njihov vrstni red ne pomeni nobene prednosti: vsi cilji so ključni in medsebojno povezani, vsak od njih pa je temeljnega pomena za doseganje trajnostne prihodnosti za vse nas. Kazalniki v ozadju ciljev zagotavljajo jasna merila za merjenje uspešnosti.

Cilji trajnostnega razvoja so univerzalni – veljajo za vse države sveta – in vključujoči. Poudarjajo sodelovanje med vladami, podjetji, civilno družbo in posamezniki za oblikovanje pravičnejše ter trajnostne prihodnosti. Delujejo v duhu partnerstva in načela, da moramo življenje izboljšati na trajnostni način za naše otroke ter prihodnje generacije.

1.1. Cilji trajnostnega razvoja

Cilj 1. Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu

Cilj 2. Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo

Cilj 3. Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih

Cilj 4. Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar

Cilj 5. Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklc

Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri

Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije

Cilj 8. Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse

Cilj 9. Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije

Cilj 10. Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med državami

Cilj 11. Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja

Cilj 12. Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe

Cilj 13. Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam

Cilj 14. Ohranjati in trajnostno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj

Cilj 15. Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti

Cilj 16. Spodbujati miroljubne in odprte družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh

Cilj 17. Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj

CILJI RAZVOJA

TRAJNOSTNEGA

1.2. Pet stebrov ciljev trajnostnega razvoja

Agenda 2030 temelji na petih medsebojno povezanih stebrih, ki skupaj predstavljajo celovit pristop ciljev trajnostnega razvoja: ljudje, planet, blaginja mir in partnerstvo. Ti stebri izražajo osnovna načela in vrednote, na katerih sloni globalni razvojni okvir do leta 2030.

Ljudje

Prvi steber poudarja potrebo po odpravi revščine in lakote v vseh oblikah ter zagotavljanju dostojanstva in enakih možnosti za vse. Cilj je omogočiti vsakemu človeku dostop do osnovnih potreb, kot so hrana, voda, zdravje, izobraževanje in enakost spolov. Gre za razvoj, usmerjen v človeka, v izboljšanje kakovosti življenja in spoštovanje temeljnih človekovih pravic.

Ta steber združuje naslednje cilje trajnostnega razvoja:

CTR 1 – Odpraviti revščino,

CTR 2 – Odpraviti lakoto,

CTR 3 – Zagotoviti zdravo življenje in dobro počutje,

CTR 4 – Zagotoviti kakovostno izobraževanje,

CTR 5 – Doseči enakost spolov,

CTR 10 – Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi.

Planet

Drugi steber se osredotoča na varovanje našega planeta pred degradacijo, ohranjanje njegovih naravnih virov in podnebne ravnovesja. Vključuje odgovorno rabo naravnih virov, trajnostno proizvodnjo in porabo, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter boj proti podnebnim spremembam. Skrb za planet je temelj, na katerem sloni obstoj vseh drugih ciljev.

Ta steber združuje naslednje cilje trajnostnega razvoja:

CTR 6 – Zagotoviti dostop do vode in sanitarnih storitev za vse,

-
- CTR 12** – Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe,
CTR 13 – Ukrepati za boj proti podnebnim spremembam,
CTR 14 – Ohranjati in trajnostno uporabljati oceane, morja in morske vire,
CTR 15 – Varovati kopenske ekosisteme, gozdove in biotsko raznovrstnost.

Blaginja

Tretji steber si prizadeva, da bi vsi ljudje uživali v blaginji in imeli priložnosti za uspeh v gospodarstvih, ki spoštujejo naravo in zagotavljajo dostojno delo. Spodbuja inovacije, trajnostno industrijo in enak dostop do poslovnih priložnosti. Cilj je ustvariti ravnotežje med gospodarsko rastjo, socialno vključenostjo in varstvom okolja.

Ta steber združuje naslednje cilje trajnostnega razvoja:

- CTR 7** – Zagotoviti dostop do cenovno dostopne, zanesljive in trajnostne energije,
CTR 8 – Spodbujati trajnostno gospodarsko rast, dostojno delo in zaposlovanje za vse,
CTR 9 – Graditi odporne infrastrukture, spodbujati trajnostno industrializacijo in inovacije,
CTR 11 – Zagotoviti trajnostna mesta in skupnosti.

Mir

Četrty steber poudarja pomen miru, pravičnosti in močnih institucij. Brez miru, varnosti in spoštovanja človekovih pravic trajnostni razvoj ni mogoč. Ta steber vključuje gradnjo vključujočih družb, krepitev zaupanja v institucije, zmanjševanje nasilja ter zagotavljanje enakega dostopa do pravice za vse.

Ta steber vključuje 16 cilj trajnostnega razvoja.

Partnerstvo

Peti steber poudarja, da nobena država ne more doseči trajnostnega razvoja sama. Uresničevanje ciljev Agende 2030 zahteva globalno partnerstvo, ki temelji na solidarnosti, sodelovanju in medsebojni odgovornosti. Povezuje vlade, zasebni sektor, civilno družbo in posameznike v skupno delovanje za dobrobit vseh ljudi in planeta.

Ta steber vključuje 17 cilj trajnostnega razvoja.

ESDW¹⁰

**EVROPSKI TEDEN
TRAJNOSTNEGA RAZVOJA**

2025

**18 SEPTEMBER
08 OKTOBER**

2. Evropski teden trajnostnega razvoja

Evropski teden trajnostnega razvoja (ETTR) je vsakoletna pobuda, ki povezuje organizacije, institucije, skupnosti in posameznike po vsej Evropi pri prizadevanjih za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja.

Evropski teden trajnostnega razvoja (ang. [*ESDW – European Sustainable Development Week*](#)) je evropska pobuda, ki od leta 2015 združuje dogodke, projekte in aktivnosti v več kot 20 državah. V letu 2025 praznuje svojo 10. obletnico in tako še posebej opozarja na pomen povezovanja, ozaveščanja in konkretnega delovanja za doseganje ciljev trajnostnega razvoja.

Dogajanje poteka med 18. septembrom in 8. oktobrom, glavni vrhunec pa je med 20. in 26. septembrom, ko se po številnih evropskih državah zvrsti na tisoče dogodkov, projektov in kampanj. Vrhunec dogajanja sovпада z svetovno pobudo Teden ciljev trajnostnega razvoja in dnevom ciljev trajnostnega razvoja (25. september), ko se spominjamo sprejetja Agende 2030, ki je bila 25. septembra 2015.

Namen Evropskega tedna trajnostnega razvoja je povečati prepoznavnost trajnostnega razvoja, spodbujati sodelovanje ter predstaviti raznolike aktivnosti, ki prispevajo k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. V središču pozornosti so področja, ki jih opredeljujejo cilji trajnostnega razvoja Združenih narodov, kot so zmanjševanje neenakosti, boj proti podnebnim spremembam, varovanje naravnih virov, dostop do kakovostnega izobraževanja ter spodbujanje trajnostnih mest in skupnosti.

V Sloveniji Evropski teden trajnostnega razvoja poteka pod okriljem Ministrstva za okolje, podnebje in energijo ter v sodelovanju s številnimi partnerji iz javnega, zasebnega in nevladnega sektorja. Po vsej državi potekajo izobraževalne delavnice, okrogle mize, razstave, čistilne akcije, seminarji, naravoslovni dnevi in druge aktivnosti, namenjene povezovanju ljudi in izmenjavi dobrih praks.

GLOBALNO UČENJE

3. Globalno učenje

Globalno učenje je vseživljenjski proces izobraževanja, ki ljudem omogoča, da kritično razmišljajo o svetu in svojem mestu v njem. Spodbuja odprtost oči, src in misli za razumevanje realnost sveta na lokalni in globalni ravni. Omogoča ljudem, da razumejo, si predstavljajo, upajo in delujejo, da bi ustvarili svet socialne ter podnebne pravičnosti, miru, solidarnosti, pravičnosti in enakosti, planetarne trajnosti ter mednarodnega razumevanja. Vključuje spoštovanje človekovih pravic in raznolikosti, vključevanje ter dostojno življenje za vse, zdaj in v prihodnosti.

Globalno učenje je namenjeno izobraževanju o zapletenosti sveta ter vse tesnejši prepletenosti lokalne in globalne stvarnosti. Navdihuje ga občutek pripadnosti skupnemu človeštvu, njegov cilj pa je oblikovati učne skupnosti, v katerih se praktike spodbuja k sodelovanju in razvijanju veščin za odgovorno globalno državljanstvo.

Globalno učenje, tako kot proces in kot pristop, nam omogoča – kot globalnim državljanom in učečim se – razumevanje svetovnih izzivov, hkrati pa nam tudi posreduje znanje, veščine, vrednote in nazore, ki so nam lahko v pomoč pri spoprijemanju z globalnimi izzivi.

»Ena ključnih kompetenc, ki jih prinaša globalno učenje, je sposobnost celovitega razumevanja dejstev, spodbujanje pogleda na stvari iz različnih zornih kotov in razbijanje stereotipov. Učečim se pomaga k razumevanju, da je svet zapleten in poln protislovij ter negotovosti. Pomaga jim k spoznanju, da za kompleksne probleme ni enostavnih rešitev. Nauči jih tudi upoštevanja kulturne raznolikosti jezikov in pravil obnašanja, da lažje dosežejo medsebojno razumevanje.«¹

¹ Priročnik: Teden globalnega učenja

<https://globalno-ucenje.si/wp-content/uploads/sites/7/2022/04/Prirocnik-TGU-SLOGA-2022.pdf>, str. 7

Globalno učenje zajema široko paleto izobraževalnih storitev: formalno, neformalno in priložnostno učenje in je bistvenega pomena za preobrazbeno moč izobraževanja ter njegovo preoblikovanje.

»Pristop globalnega učenja je večdimenzionalen in temelji na načelu vseživljenjskega učenja, od otroštva do odrasle dobe, ob uporabi formalnih, neformalnih in priložnostnih pristopov in dejavnosti, v okviru šolskega sistema in zunaj njega, ob uporabi konvencionalnih in nekonvencionalnih metod spodbujanja udeležbe. Gre za učni proces, ki spodbuja ljudi k aktivnemu prizadevanju za doseganje sprememb v družbenih, kulturnih, političnih in gospodarskih strukturah, ki vplivajo na njihova življenja.«²

V ciljih trajnostnega razvoja je zajeto bistvo globalnega učenja. V 4. cilju, ki govori o kakovostnem izobraževanju, je zapisan tudi podcilj 4.7, neposredno povezan z globalnim učenjem: *»Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učeči se pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju ter trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.«*

Globalno učenje tako predstavlja enega temeljnih pristopov k uresničevanju Agende 2030 in udejanjanju njenega vizionarnega načela, da *nikogar ne pustimo ob strani*.

Več o globalnem učenju na

www.globalno-ucenje.si

² Priročnik: Teden globalnega učenja

<https://globalno-ucenje.si/wp-content/uploads/sites/7/2022/04/Prirocnik-TGU-SLOGA-2022.pdf>, str. 7

3.1. Povezanost globalnega učenja, izobraževanja za trajnostni razvoj in državljanske vzgoje

V sodobnih izobraževalnih politikah in praksah se pogosto uporabljajo izrazi, kot so *globalno učenje*, *(vzgoja in) izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR)*, *državljska vzgoja*. Ti pristopi so med seboj tesno povezani in si delijo skupno vizijo. Gre za izobraževanje, ki spodbuja razumevanje, odgovornost, solidarnost in aktivno delovanje za bolj pravičen ter trajnosten svet. Kljub številnim podobnostim, pa ima vsak pristop svoje poudarke, zgodovinske korenine in specifične cilje.

Čeprav imajo trije pristopi različne poudarke, se dopolnjujejo in skupaj tvorijo celovit okvir za izobraževanje 21. stoletja. Vsi namreč spodbujajo kritično mišljenje, spoštovanje raznolikosti in aktivno sodelovanje v družbi. Poudarjajo pomen solidarnosti, soodgovornosti in pravičnosti. Usmerjajo se v dejavno učenje, ki povezuje znanje z resničnimi družbenimi izzivi.

Skupaj prispevajo k razvoju transformativnega izobraževanja, ki ne prenaša le znanja, temveč spodbuja posameznike in skupnosti k spremembi vrednot, pogledov in ravnanj

Globalno učenje

Globalno učenje izvira iz prizadevanj za mednarodno razumevanje, solidarnost in pravičnost. Osredotoča se na razumevanje povezanosti sveta in vpliva globalnih procesov na lokalne skupnosti ter obratno. Njegov namen je razvijati sposobnosti kritičnega mišljenja, razumevanja globalnih izzivov (kot so revščina, podnebne spremembe, migracije, konflikti, neenakost) in spodbujati občutek soodgovornosti za skupno prihodnost človeštva. Globalno učenje spodbuja raziskovanje izvornih vzrokov za globalne izzive.

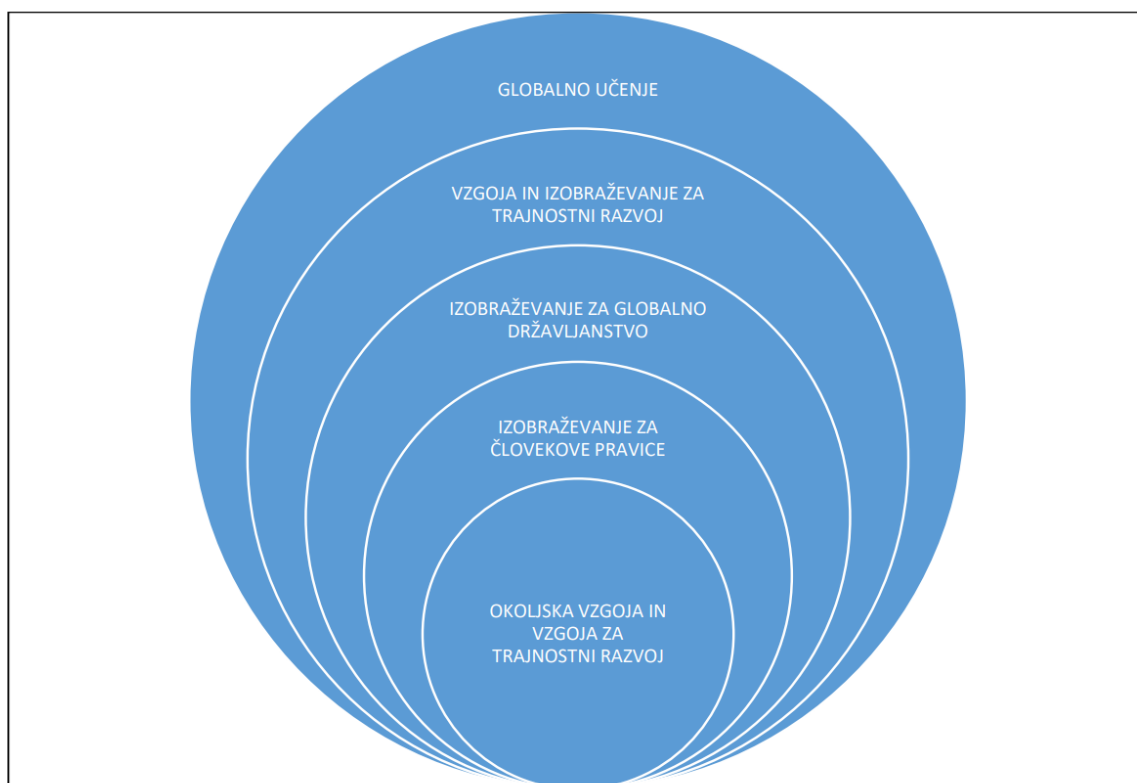
Izobraževanje za trajnostni razvoj

Izobraževanje za trajnostni razvoj se osredotoča na razumevanje povezav med družbenimi, okoljskimi in gospodarskimi vidiki trajnostnega razvoja. Njegov cilj je

spodbuditi spremembo mišljenja in ravnanja, ki omogoča trajnosten način življenja ter odgovorno ravnanje z naravnimi viri. Razvija sposobnost systemskega mišljenja, reševanja problemov, sodelovanja in vizionarskega razmišljanja ter spodbuja posameznike, skupnosti in družbe k odločanju, ki prispeva k blaginji sedanjih in prihodnjih generacij. V središču je učiti se za trajnostno prihodnost, z zavedanjem, da so družbena pravičnost, gospodarski razvoj in okoljska stabilnost medsebojno soodvisni.

Državlјanska vzgoja

Državlјanska vzgoja je usmerjena v razumevanje pravic, odgovornosti in vloge posameznika v družbi. Poudarja pomen demokratične udeležbe, spoštovanja človekovih pravic, pravne države in miroljubnega sobivanja. Vključuje znanja o družbenih in političnih sistemih, razvija veščine dialoga, sodelovanja, reševanja konfliktov in aktivnega državlјanstva. Njen cilj je oblikovanje odgovornih, etičnih in angažiranih državlјanov, ki prispevajo k pravični, vključujoči ter trajnostni družbi.

Vir: Analiza področja globalnega učenja v Sloveniji in priporočila za nadaljnjo krepitev področja, 2019

2 ODPRAVA LAKOTE

4. Cilj št. 2: Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo

Prehranska varnost pomeni, da imajo vsi ljudje ves čas zanesljiv dostop do zadostne količine varne, hranilno ustrezne in kulturno sprejemljive hrane, ki jim omogoča aktivno ter zdravo življenje.

To vključuje fizičen dostop do hrane (da je hrana na voljo v okolju), ekonomski dostop (da si jo ljudje lahko privoščijo), ter ustrezno uporabo hrane (da imajo znanje, vire in pogoje za njeno pripravo in shranjevanje). Poleg tega mora biti oskrba s hrano stabilna, torej brez večjih prekinitev zaradi vremenskih pojavov, političnih kriz, vojn ali ekonomskih šokov.

Zagotavljanje prehranske varnosti pomeni ne le zadostno količino hrane, temveč tudi trajnostne prehranske sisteme, ki varujejo okolje, krepijo lokalne skupnosti in zmanjšujejo neenakosti.

Prehranska varnost temelji na štirih stebrih: razpoložljivost hrane, dostopnost, uporaba hrane in stabilnost oskrbe. Pomanjkanje katerega koli od teh stebrov lahko vodi v prehransko negotovost, ki se kaže kot lakota, podhranjenost ali nezadosten vnos hranil.

Človekova pravica do hrane je temeljna pravica in izhaja iz splošne človekove pravice do dostojnega življenja in zdravja. Ta pravica državam nalaga obveznost, da sprejmejo ustrezne ukrepe za zagotovitev pogojev za enak dostop do hrane za vse prebivalce, pri čemer je posebna pozornost namenjena ranljivim skupinam.

K povečanju lakote prispevajo večje število in stopnjevanje konfliktov, podnebne spremembe in gospodarska nihanja poleg drugih dejavnikov, kot so neenakost, nedostopnost zdravega prehranjevanja in nezdravo prehransko okolje.

Slovenija ima kot razvita država dolžnost, odgovornost in interes prispevati v boju proti lakoti ter negovati globalno solidarnost. Zagotavljanje prehranske varnosti spada med strateške prednostne naloge Slovenije.

Prehranska varnost in cilji trajnostnega razvoja

Prehranska varnost je tesno povezana s cilji trajnostnega razvoja (CTR), še posebej s ciljem 2: odpraviti lakoto, ki si prizadeva zagotoviti dostop do varne, hranljive in zadostne hrane za vse ljudi, zlasti za ranljive skupine. Poleg tega prehranska varnost vpliva tudi na druge cilje, kot so zdravje in dobro počutje (CTR 3), odprava revščine (CTR 1), odgovorna poraba in proizvodnja (CTR 12) ter ukrepanje proti podnebnim spremembam (CTR 13).

Prehranska varnost v številkah

Leta 2023 je lakoto trpelo okoli 733 milijonov ljudi, kar pomeni enega od 11 ljudi na svetu in enega od petih v Afriki. Že tretje leto zapored to število ostaja enako, kar pomeni, da bo težko doseči cilj izkoreninjenja globalne lakote do 2030. Svet je pri odpravljanju lakote nazadoval za 15 let, na raven iz 2008–2009, navaja [poročilo o stanju prehranske varnosti in prehrane v svetu](#), ki ga je pripravilo pet agencij Združenih narodov. Če se bodo sedanji trendi nadaljevali, se bo do leta 2030 z lakoto soočalo 582 milijonov ljudi, od tega polovica v Afriki.

4.1. Podcilji CTR 2

2.1 Do leta 2030 odpraviti lakoto in vsakomur zagotoviti dostop do zdrave, hranljive in zadostne hrane v vseh letnih časih, zlasti revnim in ljudem, ki živijo v težkih razmerah, med njimi dojenčkom.

2.2 Do leta 2030 odpraviti vse oblike neustrezne prehranjenosti in do leta 2025 doseči mednarodno sprejete cilje o zaostanku v telesnem razvoju in hiranju pri otrocih do petega leta starosti ter upoštevati prehranske potrebe mladostnic, nosečnic, doječih žensk in starejših.

2.3 Do leta 2030 podvojiti donosnost kmetijstva in dohodke malih pridelovalcev, zlasti žensk, domorodnih ljudstev, malih kmetov, pastirjev in ribičev, tudi z varnim in enakopravnim dostopom do zemljišč, drugih proizvodnih sredstev in vložkov, znanja, finančnih storitev, trgov ter priložnosti za ustvarjanje dodane vrednosti in nekmetsko zaposlitev.

2.4 Do leta 2030 zagotoviti trajnostno pridelavo hrane in odporne načine kmetovanja, ki bodo prispevali k večji donosnosti in pridelavi ter k ohranjanju ekosistemov, omogočili boljše prilagajanje na podnebne spremembe, izredne vremenske pojave, sušo, poplave in druge nesreče ter postopno izboljšali rodovitnost tal in zemljišč.

2.5 Do leta 2020 ohraniti gensko raznovrstnost semena, kulturnih rastlin, domačih, udomačenih in sorodnih divjih živali, tudi z ustrezno vodenimi in raznovrstnimi semenskimi in rastlinskimi bankami na državni, regionalni in mednarodni ravni, ter spodbujati dostop do koristi, ki izhajajo iz uporabe genskih virov in tradicionalnega znanja, in njihovo pošteno in pravično delitev v skladu z mednarodnimi dogovori.

2.a Povečati vlaganja v kmetijsko infrastrukturo, kmetijske raziskave in svetovalno službo, razvoj tehnologije ter rastlinske in živinorejske genske banke za izboljšanje kmetijske proizvodne zmogljivosti v državah v razvoju, zlasti najmanj razvitih državah, tudi z okrepljenim mednarodnim sodelovanjem.

2.b Odpraviti in preprečevati trgovinske omejitve in izkrivljanje trgovine na svetovnih kmetijskih trgih, tudi z vzporedno odpravo vseh oblik kmetijskih izvoznih subvencij in izvoznih ukrepov z enakim učinkom, v skladu s pooblastili kroga pogajanj iz Dohe.

2.c Sprejeti ukrepe za pravilno delovanje trgov primarnih živilskih proizvodov in trgov proizvodov iz njih ter olajšati pravočasen dostop do tržnih informacij, tudi o blagovnih rezervah, da bi preprečili pretirana nihanja cen hrane.

4.2. Prehranska varnost in globalno učenje

Globalno učenje lahko k odpravi lakote in večji prehranski varnosti prispeva na več načinov:

Povečanje ozaveščenosti: Globalno učenje posameznike izobražuje o globalnih vprašanjih, kot so neenakosti v dostopu do hrane, vzroki za lakoto in podhranjenost ter povezave med lakoto, revščino in okoljskimi spremembami. S tem ljudje bolje razumejo prehranske izzive in vpliv svojih odločitev na svetovno preskrbo s hrano.

Spodbujanje trajnostnih praks: S pomočjo globalnega učenja se učeči se seznanijo s trajnostnim kmetijstvom, pravično trgovino, odgovorno porabo hrane in zmanjševanjem odpadne hrane. Ti koncepti prispevajo k oblikovanju pravičnejših in trajnostnih prehranskih sistemov, ki dolgoročno zmanjšujejo lakoto.

Krepitev solidarnosti in globalne odgovornosti: Globalno učenje spodbuja vrednote solidarnosti in medsebojne odgovornosti. Posameznike usmerja k sodelovanju v pobudah za odpravo lakote, podpiranju humanitarnih projektov in zavzemanju za politike, ki obravnavajo vzroke lakote.

Vključevanje v lokalne in globalne projekte: Globalno učenje omogoča ljudem, da se vključijo v akcije na lokalni in globalni ravni, kot so prostovoljstvo, zbiranje sredstev ali zagovorništvo za politike, ki ciljajo na izboljšanje prehranske varnosti.

Krepitev znanja za spreminjanje politik: Globalno učenje krepi moč posameznikov in skupnosti, da razumejo, kako lahko vplivajo na politične procese, povezane z odpravo lakote, ter jih spodbuja k aktivnemu sodelovanju pri oblikovanju politik na nacionalni in mednarodni ravni.

Globalno učenje tako gradi globalno skupnost, ki je bolj opremljena za boj proti vzrokom lakote in ima trajnostno prehransko varnost za vse.

Ko prehransko varnost raziskujemo prek globalnega učenja, nam to ne odpre le oči za pravico do hrane, temveč nam omogoča, da raziščemo številna vprašanja in izzive, povezane z uresničevanjem te pravice. Pomaga tudi pri razvijanju kritičnega in systemskega razmišljanja, ki sta ključna elementa učenja za trajnostni razvoj. S tem pristopom lahko pomagamo razvijati učeče se kot aktivne globalne državljane, ki so motivirani za ukrepanje za pravičnejši prehranski sistem.

4.3. Ideje za aktivnosti

Pred vami je le nekaj idej za izvedbo aktivnosti, ki skozi globalno učenje naslavlja temo prehranske varnosti. Pomembno je, da se vodja aktivnosti pred izvedbo dobro seznani s tematiko in po potrebi dodatno razišče izbrane vsebine.

Če se med aktivnostjo pojavijo vprašanja ali nejasnosti, udeležencem zagotovimo, da bomo skupaj poiskali odgovore. Raziskovanje in iskanje rešitev sta del učnega procesa.

Ključni del vsake dejavnosti naj bo refleksija, kjer udeleženci razmišljajo o tem, kaj so spoznali, kako jih je vsebina nagovorila in kaj lahko sami prispevajo k spremembam. Namen aktivnosti ni le pridobivanje znanja, temveč tudi prebujanje občutka odgovornosti in motivacije za ukrepanje. Naj bo vsaka dejavnost korak k bolj pravičnemu svetu.

Raziskovalna naloga: »Pot moje hrane«

Učeči se lahko raziskujejo izvor sestavin enega običajnega obroka (npr. pica, sendvič) – od kje prihaja moka, paradižnik, sir ... Ob tem spoznavajo svetovne prehranske verige, emisije CO₂ in delovne pogoje v prehranski industriji.

Delavnica: »Kaj pomeni prehranska varnost?«

Z vizualnimi pripomočki (plakati, kartice, zemljevidi sveta) udeleženci skupaj definirajo pojme, kot so prehranska varnost, lakota, podhranjenost, prehranska suverenost. Primerjajo podatke med različnimi regijami sveta. Na koncu razpravljajo o razlikah in nepravilnostih.

Statistična analiza: Kdo je lačen?

Z udeleženci analizirate podatke Svetovnega programa za hrano (WFP), FAO ali Gapminderja. Primerjajo podatke o lakoti, dostopu do čiste vode, kmetijstvu in drugem ter oblikujejo ugotovitve, kaj vpliva na prehransko varnost. Na koncu razpravljajo o razlikah in nepravilnostih.

Igra vlog ali simulacija: »Družine sveta«

Vsaka skupina predstavlja družino iz druge države (npr. Tanzanija, Indija, Nemčija, Brazilija, Slovenija). Pripravijo predstavitev svojega vsakdana, dostopa do hrane, stroškov in izzivov. Na koncu razpravljajo o razlikah in nepravilnostih.

Šolski vrt ali urbani vrtovi

Učenci se vključijo v delo na šolskem vrtu ali sodelujejo z lokalnim urbanim vrtom, v katerega se lahko vključijo tudi drugi učeči se. Udeleženci ob delu spoznavajo pomen lokalne pridelave, samooskrbe in trajnostnega ravnanja s hrano. Organizirajte tudi pogovore in predstavitve, kjer boste naslovili razlike ter nepravilnosti v prehranskih sistemih.

Raziskava o prehranskih navadah v skupnosti

Udeleženci pripravijo anketo o prehranskih navadah doma ali v lokalni skupnosti. Rezultate analizirajo in razpravljajo o izzivih, kot so prehranska revščina, zavržena hrana, dostop do sveže hrane.

Bralni kotiček: zgodbe o hrani po svetu

Vključite zgodbe, knjige, dokumentarne filme ali pričevanja iz različnih kultur o hrani, lakoti ali solidarnosti. Primer: knjiga »*Hungry Planet*« s fotografijami družin z njihovo tedensko hrano.

Povezava z lokalnimi in globalnimi kampanjami

Vključite razrede v akcije, kot so: svetovni dan hrane (16. oktober), teden globalnega učenja (3. teden v novembru), dobrodельne zbiralne akcije hrane ... Ob tem se učenci učijo o aktivnem državljanstvu in solidarnosti.

Globalna prehranska piramida

Udeleženci primerjajo prehranske piramide različnih držav (npr. ZDA, Japonska, Etiopija, Slovenija). Razmišljajo o tem, kako kultura, dostopnost hrane, podnebje in gospodarstvo vplivajo na prehrano. Ob tem razpravljajo o pravičnosti v dostopu do zdrave hrane.

Učni zemljevid: »Kdo nas hrani?«

Udeleženci na zemljevid sveta označijo države, iz katerih prihaja hrana v lokalni trgovini (npr. banana – Ekvador, riž – Tajska, kakav – Slonokoščena obala). Nato razpravljajo o vplivih transporta, cen, delovnih pogojev in podnebnih spremembah. Razpravljajo o globalnih prehranskih verigah, odgovorni potrošnji, razlikah in nepravičnostih pri dostopu do hrane.

»Pravična trgovina na mojem krožniku«

Udeleženci pripravijo obrok iz sestavin, kupljenih po načelih pravične trgovine. Tako spoznavajo poti hrane, vpliva nepoštenih trgovinskih praks in pomena pravičnih cen za pridelovalce.

Mini kampanja: »Hrana ni samoumevna«

Udeleženci pripravijo kratke video posnetke, plakate ali objave za družbena omrežja, s katerimi ozaveščajo o prehranski neenakosti ali zavrženi hrani. Kampanjo izvedejo v šoli ali lokalni skupnosti.

Svet brez lakote – kako bi ga oblikovali mi?

Udeleženci razmišljajo, kaj bi moralo biti drugače v svetu, da bi nihče ne bil lačen. V skupinah oblikujejo »manifest za svet brez lakote« z idejami o dostopu do zemlje, pravičnih sistemih, zmanjševanju odpadkov, solidarnosti in podobnem.

Kritično branje medijev: Kaj (ne) pišejo o lakoti?

Udeleženci analizirajo članke in prispevke o lakoti: katere informacije prevladujejo, katere manjkajo, kako so prikazani ljudje, ki trpijo za lakoto? Učijo se prepoznavati stereotipe in pomanjkljivo poročanje. Na koncu razpravljajo o razlikah in nepravičnostih v prehranskih sistemih.

5 ENAKOST SPOLOV

5. Cilj št. 5: Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklíc

Enakost spolov NE pomeni istosti žensk in moških. Enakost spolov sprejema razlike in drugačnost med ženskami in moškimi ter se zavzema za resnično partnerstvo, enakopravnost, enakovrednost, enake možnosti, enake pravice in enako dostojanstvo.

Enakost spolov se sicer velikokrat enači z enakopravnostjo spolov. Ta pojem je ljudem bližji, vendar pomeni zgolj pravno enakost žensk in moških. Tovrstno razumevanje enakosti spolov pa je preozko in neustrezno. Enakost spolov je več kot enakopravnost, saj poleg pravne enakosti pomeni tudi enake možnosti in priložnosti žensk ter moških. Torej gre za pravno, družbeno, politično, ekonomsko in socialno enakost.

Definicija enakosti spolov je torej širša od definicije enakopravnosti oziroma pravne enakosti in pomeni, da so ženske ter moški enako prepoznavni, imajo enako moč ter so enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, da imajo enak položaj ter enake možnosti za uživanje vseh pravic in za razvoj osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k družbenemu razvoju, ter enako korist od rezultatov, ki jih prinaša razvoj.

Enakost spolov se uresničuje z zagotavljanjem in uresničevanjem pravne enakosti, enakega obravnavanja oziroma nediskriminacije ter enakih možnosti.

Enakost žensk in moških je ena ključnih sestavin vsake demokratične družbe. Če ženske in moški ne morejo polno sodelovati pri načrtovanju politik, ki vplivajo na življenje vseh, potem težko rečemo, da je družba demokratična, da so v njej slišani glasovi ter obravnavane potrebe vseh skupin prebivalstva. Enako velja, če ženske in moški ne udeležijo vseh svojih potencialov, ker jim okolica (družba) sporoča, da neko početje, poklic ali hobi ni primeren za njihov spol. Šele, ko vsi počnemo tisto, v čemer smo dobri in nas veseli, lahko pričakujemo, da bomo prispevali k družbenemu razvoju, od katerega bomo imeli koristi vsi, tako ženske kot moški.

Ključni vzrok za neenakost žensk in moških na številnih področjih so spolni stereotipi. To je posplošeno in poenostavljeno dojemanje žensk ter moških in njihovih družbenih vlog. Spolni stereotipi so pogosto tako vpeti v naše življenje, da jih sprejemamo kot samoumevne in se tako tudi obnašamo. Predstavljajo enega najbolj trdovratnih vzrokov za neenakost spolov v družbi.

Stereotipi so lahko omejujoči in lahko tudi nevarni. Lahko prerastejo v predsodke, diskriminacijo ali celo nasilje do neke družbene skupine. Vplivajo na naša pričakovanja o obnašanju, mišljenju, čustvovanju. Vplivajo lahko na naš izbor smeri šolanja ali hobija. Vplivajo tudi na razdelitev dela v družini, na prikazovanje žensk in moških v medijih ter oglaševanju. Posledično vplivajo na družbeni položaj in stopnjo enakosti žensk ter moških v neki družbi.

Slovenija je v globalnem in EU merilu na področju enakosti žensk in moških v solidnem položaju. Globalni indeks enakosti spolov, ki ga pripravlja Svetovni gospodarski forum, nas umešča na 34. mesto med 146 državami sveta. Po Evropskem indeksu enakosti spolov, ki ga pripravlja Evropski inštitut za enakost spolov, pa smo v EU na 12. mestu, tik pod povprečjem Evropske unije. Pa vendar nas do dejanske enakosti žensk in moških loči še veliko dela.

Enakost spolov in krepitev vloge žensk in deklet imata pomembno vlogo tudi pri odpravljanju revščine v svetu. Po podatkih Organizacije Združenih narodov bi se v primeru, da bi vsa dekleta imela dostop od srednješolskega izobraževanja, zmanjšalo število smrti dojenčkov; manj deklet bi se še v najstniških letih prisilno poročilo; manj bi bilo bolezni žensk in tudi ostalih družinskih članic ter članov; dekleta in ženske bi bile manj izpostavljene nasilju vseh vrst; več bi zaslužile ter posledično bi bilo veliko manj otrok lačnih in imeli bi več možnosti za obiskovanje šole ter boljši dostop do zdravstvenih storitev.

Enakost spolov ni samo vprašanje pravičnosti, ampak je tudi ključni pogoj za doseganje trajnostnega razvoja. Brez enakih pravic in priložnosti za vse ljudi ni mogoče uresničiti ciljev trajnostnega razvoja, kot so odprava revščine, izboljšanje zdravja, kakovostno

izobraževanje za vse in dostojno delo. Zato je enakost spolov danes globalna prednostna naloga, ki zahteva sodelovanje vlad, organizacij, skupnosti in posameznikov. Vsak od nas ima pri tem pomembno vlogo tako z lastnimi dejanji in odločitvami kot s podporo prizadevanjem za enakopravnost na lokalni in globalni ravni.

Enakost spolov in cilji trajnostnega razvoja

Enakost spolov je neposredno povezana s cilji trajnostnega razvoja (CTR), še posebej s ciljem 5: Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklic, ki si prizadeva, da si prizadeva odpraviti vse oblike diskriminacije in nasilja na podlagi spola, zagotoviti enake možnosti za sodelovanje v vseh vidikih družbenega življenja ter omogočiti dostop do izobraževanja, zdravja in ekonomskih virov.

Povezava pa ni samo s ciljem 5 – enakost spolov je ključen dejavnik za uresničevanje mnogih drugih CTR, med njimi cilja 1 (odprava revščine), saj ženske in deklice nesorazmerno pogosto živijo v revščini, cilja 2 (odprava lakote), kjer ima dostop žensk do zemlje in virov pomembno vlogo pri zagotavljanju prehranske varnosti, cilja 3 (zdravje in dobro počutje), cilja 4 (kakovostno izobraževanje) ter cilja 6 (čista voda in sanitarna ureditev), saj prav ženske in deklice v številnih državah prevzemajo odgovornost za pridobivanje vode in skrb za higieno. Ti cilji so medsebojno povezani, enakost spolov pa je temeljna za njihovo doseganje, saj brez uresničevanja enakih pravic, možnosti in dostopa za ženske ter moške trajnostni razvoj ni mogoč.

Enakost spolov danes

Čeprav je bilo na področju enakosti spolov v zadnjih desetletjih doseženega veliko napredka, neenakosti in diskriminacija na podlagi spola še vedno ostajajo resničnost po vsem svetu, tudi v Sloveniji. Ženske in deklice se pogosteje soočajo z revščino, nasiljem, neenakimi možnostmi za izobraževanje in zaposlitev, nižjimi plačami ter ovirami pri dostopu do virov, kot so zemlja, finance ali politične funkcije.

Ženske na svetovni ravni za enako delo zaslužijo približno 20 % manj kot moški, opravijo pa kar trikrat več neplačanega dela, kot je skrb za otroke, starejše in gospodinjstvo.

Bistveno redkeje so prisotne v političnem odločanju, saj zasedajo le okoli 26 % vseh poslanskih sedežev v parlamentih po svetu.

Neenak dostop do virov se kaže tudi na drugih področjih: manj kot 20 % lastnikov zemlje na svetu so ženske, več kot 2 milijardi žensk pa nima enake pravne zaščite kot moški na področju dela, plače in dedovanja.

Na področju izobraževanja je položaj deklic še vedno skrb vzbujajoč , saj kar 129 milijonov deklic po svetu ne hodi v šolo. Poleg tega je okoli ena od treh žensk že doživela fizično ali spolno nasilje. V državah globalnega juga so zapleti med nosečnostjo in porodom še vedno eden glavnih vzrokov smrti med mladostnicami, starimi od 15 do 19 let.

5.1. Podcilji CTR 5

5.1 Povsod odpraviti vse oblike diskriminacije žensk in deklic.

5.2 Izkoreniniti vse oblike nasilja nad ženskami in deklicami v javnem in zasebnem življenju, med njimi trgovino z ljudmi in druge vrste izkoriščanja, tudi spolno izkoriščanje.

5.3 Izkoreniniti vse sporne običaje, kot so otroške, zgodnje in prisilne poroke ter obrezovanje deklic.

5.4 Priznati in ovrednotiti neplačano delo v gospodinjstvu ter negi in skrbi za druge z zagotavljanjem javnih služb, infrastrukture in politik socialne varnosti ter spodbujanjem skupne odgovornosti v gospodinjstvu in družini kot vrednote na državni ravni.

5.5 Zagotoviti celovito in dejansko vključenost žensk ter enake možnosti na vseh ravneh odločanja v politiki, gospodarstvu in javnem življenju.

5.6 Vsem omogočiti dostop do spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic v skladu z akcijskim programom mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju, pekinškimi izhodišči za ukrepanje ter sklepnimi dokumenti s preglednih konferenc.

5.a Z reformami ženskam zagotoviti enake pravice do gospodarskih sredstev, lastništva zemlje in gospodarjenja z njo ter dostop do drugih vrst lastnine, finančnih storitev, podedovanega premoženja in naravnih virov v skladu z notranjo zakonodajo.

5.b Povečati rabo tehnoloških pripomočkov, zlasti informacijsko-komunikacijske tehnologije, za spodbujanje večje vloge žensk.

5.c Sprejeti in utrditi tehtne politike in izvršilne predpise za spodbujanje enakosti spolov in večje vloge žensk in deklic na vseh ravneh.

5.2. Enakost spolov in globalno učenje

Globalno učenje lahko k uresničevanju enakosti spolov in odpravljanju diskriminacije prispeva na več načinov:

Povečanje ozaveščenosti: Globalno učenje posameznike seznaja z globalnimi izzivi, povezanimi z neenakostjo spolov – od diskriminacije in nasilja na podlagi spola, neenakega dostopa do izobraževanja, zdravstva ter ekonomskih virov, do omejenega sodelovanja žensk in deklic pri odločanju. Z razumevanjem teh povezav posamezniki lažje prepoznajo enakost spolov kot temeljno človekovo pravico in nujen pogoj za doseganje trajnostnega razvoja.

Spodbujanje pravičnih praks: Učeči se preko globalnega učenja spoznajo pristope in rešitve, ki prispevajo k enakosti spolov, od vključujočih izobraževalnih programov, odpravljanja stereotipov ter spodbujanja sodelovanja vseh v javnem

življenju, do zagovarjanja enakih možnosti na področju zaposlovanja in dostopa do virov. Te prakse prispevajo k ustvarjanju pravičnejše in vključujoče družbe.

Krepitev solidarnosti in globalne odgovornosti: Globalno učenje spodbuja vrednote spoštovanja, pravičnosti in solidarnosti. Posameznike motivira k podpori pobud, ki si prizadevajo za odpravo diskriminacije in nasilja na podlagi spola, ter k zavzemanju za politike, ki spodbujajo enakopravnost na lokalni ter globalni ravni.

Vključevanje v lokalne in globalne projekte: Globalno učenje omogoča vključevanje v različne pobude in projekte kot so na primer organizacija delavnic o enakosti spolov, sodelovanje v kampanjah proti nasilju na podlagi spola, vključitev v zagovorniške aktivnosti, ki spodbujajo enake možnosti za vse.

Krepitev znanja za spreminjanje politik: Globalno učenje krepi razumevanje ljudi o delovanju sistemov odločanja, ki vplivajo na enakost spolov, in kdo sprejema te ključne odločitve. S tem posameznike in skupnosti spodbuja k aktivni vlogi v procesih odločanja ter zagovarjanju politik, ki prispevajo k uresničevanju enakosti spolov v družbi.

Globalno učenje gradi globalno skupnost, ki je bolje opremljena za razumevanje in reševanje izzivov, povezanih z neenakostjo spolov ter diskriminacijo, in si prizadeva za enake pravice, možnosti ter dostojanstvo vseh ljudi ne glede na spol. Prispeva k razumevanju enakosti spolov kot temeljne človekove pravice in predpogoja za trajnostni razvoj, ne le kot ločenega vprašanja.

Ko vprašanja enakosti spolov raziskujemo prek globalnega učenja, ne ozavestimo le pomena enakih možnosti za vse, temveč tudi prepoznamo številne družbene, kulturne, ekonomske in politične vidike, ki vplivajo na uresničevanje enakosti. Globalno učenje nam omogoča, da razvijamo kritično in sistemsko razmišljanje ter prepoznavamo, kako naše vsakdanje odločitve, vedenja ter stališča prispevajo k ohranjanju, krepitvi ali spreminjanju spolnih neenakosti tako na lokalni kot globalni ravni.

S tem pristopom lahko pomagamo razvijati učeče se kot aktivne globalne državljane, ki so pripravljeni in motivirani ukrepati za pravičnejšo ter bolj vključujočo družbo tako s spremembo lastnih pogledov in ravnanj kot tudi z vključevanjem v solidarnostne pobude ter zagovorniške aktivnosti za enakost spolov.

5.3. Ideje za aktivnosti

Pred vami je le nekaj idej za izvedbo aktivnosti, ki skozi globalno učenje naslavlja temo enakosti spolov. Pomembno je, da se vodja aktivnosti pred izvedbo dobro seznani s tematiko in po potrebi dodatno razišče izbrane vsebine.

Če se med aktivnostjo pojavijo vprašanja ali nejasnosti, udeležencem zagotovimo, da bomo skupaj poiskali odgovore. Zagovarjamo, da sta raziskovanje in iskanje rešitev del učnega procesa.

Ključni del vsake dejavnosti naj bo refleksija, kjer udeleženci razmišljajo o tem, kaj so spoznali, kako jih je vsebina nagovorila in kaj lahko sami prispevajo k spremembam. Namen aktivnosti ni le pridobivanje znanja, temveč tudi prebujanje občutka odgovornosti in motivacije za ukrepanje. Naj bo vsaka dejavnost korak k bolj pravičnemu svetu.

Kritično branje medijev: Kaj mediji (ne) pišejo o enakosti spolov?

Udeleženci analizirajo medijske prispevke o položaju žensk, nasilju na podlagi spola ali dosežkih žensk. Prepoznajo stereotipe, manjkajoče informacije in razvijajo sposobnost kritičnega razmišljanja.

Igrifikacija: uporaba igralnih kart

Udeleženci prek igralnih kart (npr. kart *Takoj je* – Forum FER ali *Neustrašne ženske* – Mesto žensk) spoznavajo različne vidike (ne)enakosti spolov, vloge žensk v zgodovini in družbi ter kritično razmišljajo o stereotipih in predsodkih.

Raziskovalna naloga: »Spolne vloge v moji skupnosti«

Udeleženci raziskujejo, kako so v njihovi skupnosti porazdeljene naloge, vloge in odgovornosti glede na spol (doma, v šoli, v službi). Primerjajo stanje v različnih državah in razmišljajo o tem, kako kulturni ter družbeni dejavniki vplivajo na pričakovanja glede spolnih vlog.

Delavnica: »Kaj pomeni enakost spolov?«

S pomočjo kartic, zgodb in slikovnega gradiva udeleženci definirajo pojme, kot so enakost spolov, diskriminacija, stereotipi, nasilje na podlagi spola. Primerjajo stanje v različnih regijah sveta in razpravljajo o razlikah ter nepravičnostih.

Statistična analiza: »Kako enake so možnosti?«

Udeleženci analizirajo podatke (*npr. UN Women, World Economic Forum*) o razlikah med spoloma na področju izobraževanja, zaposlitve, političnega odločanja. Razpravljajo o razlogih za te razlike in oblikujejo predloge za izboljšave, ki jih posredujejo šoli, lokalnim oblastem ali organizacijam.

Ogled muzejskih zbirk ali razstav o ženskah

Organiziran ogled stalnih ali občasnih razstav in muzejskih zbirk, ki se posvečajo življenju ter dosežkom žensk. Po ogledu sledi pogovor o prispevkih žensk in razlogih, zakaj so bile v zgodovini pogosto prezrte.

Literarna pot ženskih pesnic in pisateljic

Udeleženci spoznajo življenje in delo znanih pesnic ter pisateljic. Prebirajo odlomke iz njihovih del in razmišljajo, kako so v svojih zgodbah in pesmih naslavljale položaj žensk v družbi. V Ljubljani se je možno udeležiti kulturno-turistične Poti pisateljic.

Ženske znanstvenice – nevidne junakinje

Skupine učečih se pripravijo kratke predstavitve o dosežkih žensk v znanosti, ki so pomembno prispevale k napredku človeštva. Razpravljajo o tem, zakaj so bile te ženske pogosto v senci svojih moških kolegov.

Igra vlog ali simulacija: »En dan v življenju«

Skupine predstavljajo deklico ali žensko iz različnih delov sveta (npr. Nepal, Peru, Švedska, Nigerija, Slovenija) in pripravijo predstavitev vsakdana: kakšne možnosti ima za izobraževanje, delo, sodelovanje pri odločanju. Razprava sledi o razlikah in nepravilnostih.

Raziskava o neplačanem delu

Udeleženci v svojem domu ali skupnosti zberejo podatke o tem, kdo opravlja gospodinjska opravila in skrb za druge. Razpravljajo o tem, ali je delo enakomerno porazdeljeno, in predlagajo rešitve za bolj pravično delitev.

Ogled in razprava: »Glasovi žensk po svetu«

Ogled kratkega dokumentarnega filma ali pričevanj žensk iz različnih delov sveta o njihovih izkušnjah z diskriminacijo ali enakostjo. Sledi razprava o globalni povezanosti, solidarnosti in možnih rešitvah.

Mini kampanja: »Enake možnosti za vse«

Udeleženci ustvarijo plakate, vidoe ali objave za družbena omrežja, ki opozarjajo na problem neenakosti spolov in pozivajo k ukrepanju. Kampanjo izvedejo v šoli ali skupnosti. Lahko napišejo članek o svojih ugotovitvah in ga posredujejo medijem.

Povezava z lokalnimi in globalnimi pobudami

Skupina se vključi v akcije ob svetovnem dnevu žensk (8. marec), 25. novembru (mednarodni dan boja proti nasilju nad ženskami) ali sodeluje v partnerskih projektih z državami globalnega juga. S tem spodbujajo aktivno državljanstvo in solidarnost.

Bralni kotiček: zgodbe žensk po svetu

Vključite zgodbe, knjige ali dokumentarne filme, ki opisujejo izkušnje deklic in žensk iz različnih delov sveta. Udeleženci razmišljajo o neenakostih in o tem, kako lahko sami prispevajo k spremembam.

6 ČISTA VODA IN SANITARNA UREDITEV

6. Cilj št. 6: Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri

Voda je predpogoj za nastanek in tudi obstanek življenja. Brez nje lahko človek preživi le nekaj dni. Sladka voda obsega le 2,5 % vodnih virov na Zemlji, od tega je 70 % shranjenih v ledenih in snežnih gorah na arktičnih ter antarktičnih območjih, preostanek pa v podtalni vodi, jezerih, rekah in mokriščih. Kot pitno vodo imamo ljudje na voljo manj kot 0,5 % vse vode na Zemlji.

Pravica do vode je temeljna človekova pravica, ki ni omejena zgolj na fizični dostop do vodnega vira, temveč vključuje širok spekter vidikov, ki zagotavljajo dostojno, varno in zdravo življenje. Vključuje pravico do dostopa do čiste, varne in zdravstveno ustrezne pitne vode, ki mora biti na voljo v zadostni količini. To je najmanj 50 do 100 litrov na dan na osebo za osnovne potrebe, kot so pitje, priprava hrane, higiena in sanitarna raba.

Voda mora biti tudi kakovostna (brez parazitov, mikrobov, škodljivih kemikalij), sprejemljivega videza, vonja in okusa ter fizično dostopna. Vodni vir naj bo oddaljen največ 1000 metrov oziroma največ 30 minut hoje. Če je dostop možen neposredno na domu, so izpolnjeni najvišji standardi.

Poleg fizične in kakovostne dostopnosti mora biti voda tudi cenovno dosegljiva. Strošek zanj ne sme presegati 3 % prihodka gospodinjstva, saj v nasprotnem primeru ljudje posegajo po onesnaženih virih ali omejujejo osnovno higieno.

Pravica do vode vključuje tudi zaščito pred diskriminacijo in svobodo pred onesnaženjem vodnih virov ter pravico do sodelovanja pri sprejemanju odločitev na državni in lokalni ravni v zvezi z vodo ter sanitarnimi storitvami. To predpostavlja spoštovanje pravice do svobode izražanja in združevanja.

Dostop do čiste vode in sanitarne ureditve je neločljivo povezan s pravico do življenja, zdravja, hrane, stanovanja, izobrazbe, dela ter dostojanstva. Njegova odsotnost pogosto pogloblja družbeno neenakost. Še posebej prizadene ženske in deklice, ki so pogosto odgovorne za prinašanje vode. Zaradi pomanjkanja ustreznih sanitarij deklice pogosto ne morejo obiskovati šole. Oddaljeni in nevarni vodni viri povečujejo tveganje za nasilje nad ženskami ter otroki. Dostop do vode je tako tudi vprašanje enakosti, varnosti in pravičnosti, zato njegova zagotovitev pomeni uresničevanje številnih drugih človekovih pravic ter ciljev trajnostnega razvoja.

Čista voda in cilji trajnostnega razvoja

Čista voda je neposredno povezana s cilji trajnostnega razvoja (CTR), še posebej s ciljem 6: *Čista voda in sanitarne ureditve*, ki si prizadeva zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve za vse ter zagotoviti trajnostno upravljanje vodnih virov.

Povezava pa ni samo s šestim ciljem. Čista voda je ključen dejavnik za uresničevanje mnogih drugih CTR, med njimi cilja 1 (odprava revščine), cilja 2 (odprava lakote), cilja 3 (zdravje in dobro počutje), cilja 4 (kakovostno izobraževanje), cilja 5 (enakost spolov), cilja 13 (podnebni ukrepi), cilja 14 (življenje v vodi) in cilja 15 (življenje na kopnem). Ti cilji so medsebojno povezani, čista voda pa je temeljna za njihovo doseganje.

Dostop do čiste vode in urejenih sanitarij danes

Potrošnja vode narašča. V zadnjih 100 letih se je poraba pitne vode denimo povečala za šestkrat.³ Za 2,2 milijarde ljudi po vsem svetu je čista pitna voda še vedno velik luksuz, saj nimajo dostopa do nje ali pa si je ne morejo privoščiti⁴.

3,4 milijarde ljudi nima varno upravljanih sanitarij, 2 milijardi ljudi pa nima osnovnih sredstev za umivanje⁵. Otroci so prisiljeni piti nečisto ali okuženo vodo in zato zbolevajo za nevarnimi boleznimi.

³ <https://ourworldindata.org/water-use-stress>

⁴ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/drinking-water>

⁵ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/water-and-sanitation/>

Poleg tega pa je vir vode velikokrat zelo oddaljen od doma in otroci, največkrat deklice, morajo peš prinašati vodo za celo družino. Zaradi takšnih dolgih in nevarnih poti po vodo zamujajo dragoceni čas za šolo in igro s prijatelji.

Podnebne spremembe so eden izmed glavnih krivcev za takšno stanje, poleg tega pa tudi naraščajoče temperature, vojni spopadi, slabe ekonomsko-socialne razmere, tekmovanje za vodne vire, onesnaženje voda, rast prebivalstva in večje povpraševanje po izdelkih, ki zahtevajo večjo porabo vode, kot so meso, sladkor in bombaž. Brez takojšnjih ukrepov takšne razmere vodijo v svetovno krizo z vodo.

Leta 2010 je skupščina Združenih narodov z resolucijo »Človekova pravica do vode in sanitarij« vodo razglasila za skupno dobro, ki pripada človeštvu in je bistvenega pomena za polno življenje in uživanje človekovih pravic. Vseeno so države različno daleč pri tem, koliko navedeno pravico v svoji lastni zakonodaji in praksi jemljejo resno.

Leta 2016 je bil Ustavi Republike Slovenije dodan 70. a člen, ki je pravico do pitne vode zapisal kot ustavno pravico, hkrati pa določil, da so vodni viri javno dobro v upravljanju države. To pomeni, da je v Sloveniji oskrba s pitno vodo v režimu neprofitne javne službe, ki jo izvajajo občine, vode pa ne pojmujejo kot tržno blago, kjer bi se ceno lahko določalo na podlagi ponudbe in povpraševanja.⁶

6.1. Podcilji CTR 6

6.1 Do leta 2030 vsem omogočiti enakopraven dostop do čiste in poceni pitne vode.

6.2 Do leta 2030 vsem omogočiti enakopraven dostop do ustrezne sanitarne ureditve in higiene ter odpraviti opravljanje potrebe na prostem, pri čemer je treba ustrezno pozornost nameniti ženskam in deklicam ter ljudem v težkih življenjskih okoliščinah.

⁶ https://www.zpms.si/wp-content/uploads/2021/11/PUBLIKACIJA-2021_2022-1.pdf (str. 3)

6.3 Do leta 2030 izboljšati kakovost vode z zmanjšanjem onesnaževanja, preprečevanjem odmetavanja odpadkov ter omejitvijo izpustov nevarnih kemikalij in drugih snovi, prepolovitvijo deleža neprečiščenih odpadnih voda ter precejšnjim povečanjem recikliranja in varne ponovne uporabe v svetu.

6.4 Do leta 2030 doseči precej bolj gospodarno rabo vode v vseh panogah in zagotoviti trajnostni odjem in oskrbo z vodo kot odgovor na pomanjkanje vode ter občutno zmanjšati število ljudi, ki trpijo zaradi tega.

6.5 Do leta 2030 uvesti celovito gospodarjenje z vodnimi viri na vseh ravneh, tudi s čezmejnimi sodelovanjem, kadar je to primerno.

6.6 Do leta 2020 zavarovati in obnoviti ekosisteme, povezane z vodo, tudi gorska območja, gozdove, mokrišča, reke, vodonosnike in jezera.

6.a Do leta 2030 okrepiti mednarodno sodelovanje in podporo krepitvi zmogljivosti v državah v razvoju pri dejavnostih in programih v zvezi z vodo in sanitarno ureditvijo, vključno z zbiranjem padavinske vode, razsoljevanjem, gospodarno rabo, čiščenjem odpadne vode, recikliranjem in tehnologijami za ponovno uporabo.

6.b Podpirati in povečati sodelovanje lokalnih skupnosti pri boljšem gospodarjenju z vodo in sanitarni komunalni ureditvi.

6.2. Čista voda in urejene sanitarije ter globalno učenje

Globalno učenje lahko k izboljšanju dostopa do čiste vode in njenemu trajnostnemu upravljanju prispeva na več načinov:

Povečanje ozaveščenosti: Globalno učenje posameznike seznaja z globalnimi izzivi, povezanimi z vodo in sanitarno ureditvijo, od neenakega dostopa do čiste vode, onesnaženosti vodnih virov, vplivov podnebnih sprememb do povezav med

pomanjkanjem vode, revščino ter zdravjem. Z razumevanjem teh povezav posamezniki lažje prepoznajo pomen vode kot temeljne človekove pravice in naravnega vira, ki zahteva skrbno upravljanje.

Spodbujanje trajnostnih praks: Učeči se prek globalnega učenja spoznajo trajnostne pristope k ravnanju z vodo, kot so varčevanje z vodo, zaščita vodnih virov, uporaba ekoloških čistil, trajnostno kmetijstvo in preprečevanje onesnaževanja. Te prakse zmanjšujejo pritisk na vodne vire in pripomorejo k ohranjanju kakovosti pitne vode za prihodnje generacije.

Krepitev solidarnosti in globalne odgovornosti: Globalno učenje spodbuja vrednote odgovornosti, solidarnosti in pravičnosti. Posameznike spodbuja k podpori pobud za zagotavljanje vode in sanitarnih ureditev skupnostim, ki so prikrajšane, ter k zavzemanju za pravične in vključujoče politike upravljanja z vodo ter sanitarijami na lokalni in globalni ravni.

Vključevanje v lokalne in globalne projekte: Globalno učenje omogoča vključevanje v različne pobude in projekte, od sodelovanja pri čiščenju rek in jezer, organizacije delavnic o varčni rabi vode, do zagovorniških aktivnosti, ki poudarjajo pomen čiste vode ter sanitarne ureditve za dostojno življenje vseh.

Krepitev znanja za spreminjanje politik: Globalno učenje krepi razumevanje ljudi o delovanju vodnih sistemov in sanitarne ureditve ter kdo sprejema odločitve o njih. S tem jih spodbuja k aktivni vlogi v procesih odločanja, ki vplivajo na dostop do vode in sanitarij ter njen trajnostni razvoj.

Globalno učenje gradi globalno skupnost, ki je boljše opremljena za razumevanje in reševanje izzivov, povezanih s pomanjkanjem čiste vode ter ustrezne sanitarne ureditve. Prizadeva si prizadeva za dostop do teh temeljnih pravic za vse. Prispeva k razumevanju čiste vode kot skupnega dobrega in ne le kot tržne dobrine.

Ko vprašanja čiste vode in sanitarne ureditve raziskujemo prek globalnega učenja, ne ozavešimo le pomena vode kot osnovne človekove pravice, temveč tudi prepoznamo številne družbene, okoljske, ekonomske ter politične vidike, ki vplivajo na njen dostop in trajnostno upravljanje. Globalno učenje nam omogoča, da razvijamo kritično in sistemsko razmišljanje ter prepoznavamo, kako naše vsakdanje odločitve, poraba in navade vplivajo na vodne vire, tako lokalno kot globalno.

S tem pristopom lahko pomagamo razvijati učeče se kot aktivne globalne državljane, ki so pripravljeni in motivirani ukrepati za pravičnejši ter bolj trajnosten dostop do vode in sanitarne ureditve, tako s spremembo lastnih navad kot tudi z vključevanjem v solidarnostne pobude in zagovorniške dejavnosti.

6.3. Ideje za aktivnosti

Pred vami je le nekaj idej za izvedbo aktivnosti, ki skozi globalno učenje naslavlja temo čiste pitne vode in sanitarne ureditev. Pomembno je, da se vodja aktivnosti pred izvedbo dobro seznani s tematiko in po potrebi dodatno razišče izbrane vsebine.

Če se med aktivnostjo pojavijo vprašanja ali nejasnosti, udeležencem zagotovimo, da bomo skupaj poiskali odgovore. Raziskovanje in iskanje rešitev sta del učnega procesa. Ključen del vsake dejavnosti naj bo refleksija, kjer udeleženci razmišljajo o tem, kaj so spoznali, kako jih je vsebina nagovorila in kaj lahko sami prispevajo k spremembam.

Namen aktivnosti ni le pridobivanje znanja, temveč tudi prebujanje občutka odgovornosti in motivacije za ukrepanje. Naj bo vsaka dejavnost korak k bolj pravičnemu svetu.

Raziskovalna naloga: »Pot moje vode«

Udeleženci raziskujejo, od kod prihaja voda, ki jo uporabljajo doma (izvir, vodarna, podtalnica), in kaj se z njo zgodi po uporabi. Primerjajo poti vode v različnih državah in razmišljajo o neenakem dostopu do čiste vode po svetu.

Delavnica: »Kaj pomeni dostop do čiste vode?«

S pomočjo kartic, zemljevidov in slikovnega gradiva udeleženci definirajo pojme, kot so čista voda, sanitarna ureditev, vodni stres, vodna pravičnost. Primerjajo stanje v različnih regijah sveta in razpravljajo o razlikah ter nepravilnostih.

Statistična analiza: »Kdo ima dostop do vode?«

Udeleženci analizirajo podatke WHO, UNICEF, Gapminder ali Our World in Data o dostopu do pitne vode, sanitarne ureditve in pojavnosti bolezni, povezanih z onesnaženo vodo. Razpravljajo o razlikah in nepravilnostih pri dostopu do vode. Oblikujejo ugotovitve in predloge za izboljšave. Svoje predloge posredujejo lokalnim oblastem in ministrstvu.

Igra vlog ali simulacija: »Družine in voda«

Vsaka skupina predstavlja družino iz različne države z različnim dostopom do vode (npr. Burkina Faso, Peru, Nizozemska, Slovenija). Pripravijo predstavitev vsakdana glede uporabe in dostopa do vode ter izzivov, s katerimi se soočajo. Razpravljajo o razlikah in nepravilnostih pri dostopu do vode.

Vodna učilnica v naravi

Na obisku reke, potoka ali vodnega vira udeleženci zbirajo podatke o kakovosti vode (preprosti testi), opazujejo onesnaženje in razmišljajo o pomenu varovanja vodnih virov. Pogovor o ugotovitvah naj vključuje tudi vprašanje podnebnih sprememb in vplivov na vodne vire.

Vodna piramida – odgovorna raba vode

Skupine oblikujejo »vodno piramido«. Koliko vode porabimo za različne namene (osebna higiena, prehrana, industrija)? Primerjajo jo z drugimi državami in razmišljajo, kako zmanjšati vodni odtis.

Simulacija: »En dan brez vode«

Udeleženci si predstavljajo (ali za nekaj ur izkusijo), kako bi bilo živeti brez dostopa do čiste vode in stranišča. Nato razpravljajo o posledicah za zdravje, šolanje, dostojanstvo

in razvijajo empatijo ter solidarnost. O svojih izkušnjah in ugotovitvah napišejo članek ter ga posredujejo šolskemu glasilu ali javnim medijem za objavo.

Raziskava o rabi vode v skupnosti

Udeleženci pripravijo anketo o tem, kako se voda uporablja doma ali v skupnosti (npr. tuširanje, zalivanje, pomivanje), in predlagajo ukrepe za varčevanje z vodo. Lahko organizirajo akcijo ozaveščanja o pomembnosti vode. Oblikujejo ugotovitve in predloge za izboljšave. Svoje predloge posredujejo udeležencem raziskave, lokalnim oblastem in ministrstvu.

Bralni kotiček: zgodbe o vodi po svetu

Vključite zgodbe, knjige, dokumentarne filme ali pričevanja ljudi iz različnih koncev sveta, ki opisujejo njihove izkušnje z vodo (npr. zgodbe deklic, ki vsak dan hodijo po vodo). Udeleženci razmišljajo o neenakostih in ukrepih za spremembe.

Mini kampanja: »Voda za vse«

Udeleženci ustvarijo plakate, videe ali objave za družbena omrežja, ki opozarjajo na problem pomanjkanja čiste vode in pozivajo k ukrepanju. Kampanjo lahko izvedejo v šoli ali lokalni skupnosti. O svojih izkušnjah in ugotovitvah napišejo članek ter ga posredujejo šolskemu glasilu ali javnim medijem za objavo.

Povezava z lokalnimi in globalnimi pobudami

Vključite se v akcije ob svetovnem dnevu voda (22. marec), v projekte zbiranja sredstev za gradnjo vodnjakov ali stranišč in partnerske projekte z državami globalnega juga. S tem spodbujate aktivno državljanstvo in solidarnost.

Ogled in razprava: »Voda in življenje«

Ogled kratkega dokumentarca ali video posnetka o življenju v regijah brez dostopa do vode ali sanitarij (npr. *WaterAid*, *UN Water*). Po ogledu sledi razprava o globalni neenakosti in rešitvah.

✿ Kritično branje medijev: Kaj mediji (ne) pišejo o vodi?

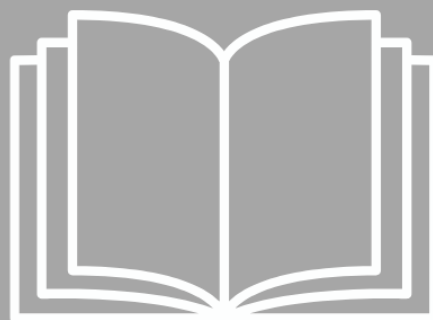
Udeleženci analizirajo medijske prispevke o vodnih krizah, sušah, poplavah in pomanjkanju vode. Učijo se prepoznati stereotipe, manjkajoče informacije in razvijajo sposobnost kritičnega razmišljanja.

🌍 Učni zemljevid: »Od kod prihaja naša voda?«

Na zemljevid označijo vodne vire svoje regije, vodne poti, vodarne in kraje s težavami z vodo. Razpravljajo o globalni preskrbi z vodo, vplivu podnebnih sprememb in pravični razdelitvi.

**VIRI,
LITERATURA,
GRADIVA**

7. Viri, literatura in gradiva za globlje preučevanje

Za lažje načrtovanje in izvedbo aktivnosti ter poglobljeno razumevanje tematike prehranske varnosti in globalnega učenja smo pripravili seznam priporočenih virov ter gradiv.

Vključeni so tako informativni materiali kot tudi didaktična orodja, ki vam lahko pomagajo pri pripravi vsebin, prilagajanju aktivnosti starostni skupini in iskanju dodatnih informacij ali navdiha.

Gradiva lahko služijo tudi kot izhodišče za nadaljnje raziskovanje ali kot podpora pri odgovorih na vprašanja, ki se pojavijo med izvedbo.

Priročnik Globalni cilji za trajnostni lokalni razvoj (SLOGA in Fakulteta za družbene vede UNI LJ, 2018)

<https://www.sloga-platform.org/wp-content/uploads/2018/06/SDGS-prirocnik.pdf>

Priročnik: Teden globalnega učenja (SLOGA, 2022)

<https://globalno-ucenje.si/wp-content/uploads/sites/7/2022/04/Prirocnik-TGU-SLOGA-2022.pdf>

Svet med vrsticami (Humanitas, 2019)

https://issuu.com/drustvo_humanitas

Pri(po)ročnik za soočanje z globalnimi izzivi (Humanitas, 2010)

https://issuu.com/drustvo_humanitas/docs/priporo_nik

Kaj je Agenda 2030 in kaj so cilji trajnostnega razvoja? (SLOGA, Povod)

<https://www.sloga-platform.org/wp-content/uploads/2020/05/1-What-is-the-2030-Agenda-and-what-are-the-SDGs-SL.pdf>

Animirani film: Cilji trajnostnega razvoja: Partnerstva (SLOGA, 2020)

<https://www.youtube.com/watch?v=1FpkVf2WEpE>

Animirani film: Cilji trajnostnega razvoja: Blaginja za vse (SLOGA, 2020)

<https://www.youtube.com/watch?v=o5ll3XwQH7g>

Animirani film: Cilji trajnostnega razvoja: Ljudje (SLOGA, 2020)

<https://youtu.be/o6uE8n-cweM>

Največja svetovna učna ura

<https://worldslargestlesson.globalgoals.org/>

<https://youtu.be/ljEKRIscxM?si=YHkYHmp6wW9UCErJ>

Igra Ciljajmo cilje!

<https://go-goals.org/sl>

Cilji trajnostnega razvoja – resources (Ekošola, 2020)

<https://ekosola.si/wp-content/uploads/2020/11/Cilji-trajnostnega-razvoja-resources.pdf>

Enak svet za vse ljudi - Izobraževalni priročnik (Humanitas, 2019)

https://issuu.com/drustvo_humanitas/docs/izobrazevalni_prirocnik_2018

Samo 1 planet

<https://www.samo1planet.si/knjiznica/>

Spletno usposabljanje Presečna diskriminacija (Forum FER, 2024)

<https://ljubljana.cityoflearning.eu/sl/activities/19005>

Priročnik: Na stičišču diskriminacij (2024)

https://forumfer.org/wp-content/uploads/2025/01/00-PRESECNA-DISKRIMINACIJA-V-MLADINSKEM-DELU_compressed.pdf

Izobraževalni priročnik »Vsi drugačni – vsi enakopravni« (Svet Evrope, 2006)

https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/PRAVNE_PODLAGE/Mednarodne_konvencije_-_Svet_Evrope_-_DRUGO/ECRI/Izobrazevalni_prirocnik_-_Ideje-pripomocki-metode_za_medkulturno_izobrazevanje.pdf

Analiza področja globalnega učenja v Sloveniji in priporočila za nadaljnjo krepitev področja (SLOGA, 2019)

https://www.sloga-platform.org/wp-content/uploads/sites/2/2019/12/Poro%C4%8Dilo_GU_Arbeiter_Final_1.pdf

Stride – global citizenship magazine for schools

www.stridemagazine.org.uk

The lazy person's guide to saving the world

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/wpcontent/uploads/2018/10/LazyPersonGuide.pdf>

Spletna akcija ActNow!

www.un.org/en/actnow

Spletni kvizi s trajnostnimi in drugimi temami

www.freerice.com

Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/razvojno-sodelovanje/publikacije/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf

Charter for All (Pedagoški viri za izobraževanje s področja demokracije in človekovih pravic)

<https://www.coe.int/en/web/edc/charter-for-all>

POUDAREK NA CTR 2: Odprava lakote

Hrana med odpadki, 2018 (SURS)

https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9173/hrana_med_odpadki-splet.pdf

Global Food Challenge (zbirka gradiv; Oxfam)

<https://www.oxfam.org.uk/education/classroom-resources/global-food-challenge/>

Evropa v šoli: Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga (Zveza prijateljev mladine, 2020)

https://www.zpms.si/wp-content/uploads/2021/11/PUBLIKACIJA-2020_2021.pdf

Samo 1 planet

<https://www.samo1planet.si/odpadna-hrana/>

<https://www.samo1planet.si/knjiznica/>

An end to world hunger? (Global Citizenship magazine for schools)

<https://www.stridemagazine.org.uk/features/item/245-an-end-to-world-hunger>

Video »Spoštujmo hrano« v angleščini (Respect food, Grundig):

<https://www.youtube.com/watch?v=qeuaa1pMRNk&feature=youtu.be>

Aktivnosti EU

https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en

The Global Goals Food Project: Every Plate Tells a Story (World's Largest Lesson, 2017)

<https://www.gcedclearinghouse.org/resources/global-goals-food-project-every-plate-tells-story?language=en>

POUDAREK NA CTR 5: Enakost spolov

Dokumentarni film Aktivirani očka (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2017)

<https://aktivni-vsi.enakostspolov.si/dokumentarni-film>

Kviz o enakosti spolov (CTR 5) (projekt Culpeer for Change)

<https://culpeer-for-change.eu/quiz/sl/play/level-1/sdg-5>

Najboljše novice iz sveta: Enakost spolov (SLOGA, 2019)

<https://sloga-platform.org/projekti/najboljse-novice-iz-sveta/>

#VSAKDAN8MAREC: Pedagoško gradivo za izvedbo učne ure ob mednarodnem dnevu žensk (Mesto žensk)

<https://mestozensk.org/sl/nase-dejavnosti/izobrazevanje/vsakdan8marec>

Igralne karte in pedagoško gradivo Neustrašne ženske (Mesto žensk)

<https://mestozensk.org/sl/nase-dejavnosti/izobrazevanje/karte-neustrasne-zenske>

Enakost spolov v razvoju (Forum za enakopraven razvoj - FER, 2020)

<https://sloga-platform.org/wp-content/uploads/2020/11/EU-PP-02-NET.pdf>

Spletna stran enakost-spolov.si (Forum za enakopraven razvoj – FER)

<https://enakost-spolov.si/>

Namizna igra Tako je! (Forum za enakopraven razvoj – FER, 2019)

<https://forumfer.org/projekti/pretekli-projekti/>

Serijski podkasti Enakost spolov je zakon: ustvarjamo enako družbo za vse (KUD Transformator)

<https://kudtransformator.com/portfolio-item/podkasti/>

Smernice za odpravljanje stereotipov ter krepitev enakosti žensk in moških

http://mddsz.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/enake_moznosti/AktivniVsiSmernice.pdf

Smernice za vključevanje vidika spola pri delu in oblikovanju politik za zaposlene v državni upravi

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Enake-moznosti/Projekt-EWA/SMERNICE_EWA.pdf

POUDAREK NA CTR 6: Čista voda in urejene sanitarije

Mladi o pravici do čiste vode: Nagrajena dela mladinskega natečaja ob dnevu človekovih pravic na temo dostopa do čiste vode in sanitarne ureditve (SLOGA, 2022)

<https://globalno-ucenje.si/wp-content/uploads/sites/7/2021/10/Mladi-o-pravici-do-ciste-vode-SLOGA-2022.pdf>

Evropa v šoli: Brez modre ni zelene, brez vode ni življenja (Zveza prijateljev mladine, 2021)

https://www.zpms.si/wp-content/uploads/2021/11/PUBLIKACIJA-2021_2022-1.pdf

Animirani film Babica Čriček (Abuela Grillo) avtorja Denisa Chapona

<https://vimeo.com/11429985>

Vzporedna življenja (Amesty International, 2011)

<https://www.amnesty.si/clovekova-pravica-do-vode-vprasanja-in-odgovori.html>

Človekova pravica do vode - vprašanja in odgovori (Amnesty International Slovenije)

<https://www.amnesty.si/clovekova-pravica-do-vode-vprasanja-in-odgovori.html>

Svetovni dan stranišč

www.un.org/en/observances/toilet-day

Svetovni dan voda

<https://www.un.org/en/observances/water-day>

Drinking water (UNICEF)

<https://data.unicef.org/topic/water-and-sanitation/drinking-water/>

Pravica do pitne vode (Right to water)

<https://right2water.eu/>

Vodni dnevi (Slovensko društvo za zaščito voda)

<https://sdzv-drustvo.si/vodni-dnevi/>

Pitna voda (UNICEF)

<https://unicef.si/doniraj/pitnavoda/>

